

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ”

Інститут глобальних стратегій управління

Серія “Громадянське суспільство”

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ:

СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ І РОЗРОБКИ

КИЇВ — ОСТРОГ — 2013

УДК 341.17(477)

ББК 66.4(4)

Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету
«Острозька академія» (протокол № 1 від 30 серпня 2012 р.).*

**Серія «Громадянське суспільство»
засновано Інститутом глобальних стратегій управління
Національного університету «Острозька академія» у 2012 році. Випуск 4.**

Авторський колектив:

В.Д.Бондаренко, д.філос.н., професор (розд. 1), Д.В.Вітер, к.н.держ.упр., с.н.с. (розд. 2, 3), Л.І.Загайнова, к.ф.-м.н., с.н.с. (розд. 5), П.М.Крालюк, д.філос.н., професор (передмова), І.Д.Пасічник, д.психол.н., професор (загальна редакція), О.М.Руденко, д.н.держ.упр., доцент (розд. 4, 5, загальна редакція), А.В.Семенович (розд.6), А.Л. Шинкарук, к.політ. н., доцент (розділ 7), С.В.Штурхецький, к.н.держ.упр. (розд. 6,7).

Упорядники електронного додатку: О.М.Руденко, д.н.держ.упр., доцент, І.В.Валентюк, к.н.держ.упр., доцент, А.Й.Яскевич.

Рецензенти:

В. Д. Бакуменко, доктор наук з державного управління, професор, проректор з наукової роботи Академії муніципального управління.

В. В. Микитенко, доктор економічних наук, професор, віце-президент з наукової роботи Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая.

Є 24

Європейська інтеграція України : сучасні наукові дослідження і розробки / В.Д.Бондаренко, Д.В.Вітер, Л.І.Загайнова, О.М.Руденко, С.В.Штурхецький та ін.; за заг.ред. І.Д.Пасічника, О.М.Руденко. — Острог, ІГСУ, Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. — 66 с. — Додатки : Диск «Європейська інтеграція України». (Серія «Громадянське суспільство», Випуск 4).

Видання містить моніторинг і експертну оцінку наукових досліджень та розробок, присвячених питанням розвитку системи державного управління в Україні у контексті адаптації його до європейських стандартів. На підставі аналізу наукової літератури виокремлено основні аспекти європейської інтеграції щодо розвитку громадянського суспільства, визначено пріоритети європейської інтеграції в контексті національних інтересів України. Розкрито теоретико-методологічний та науковий потенціал досліджень у сфері європейської інтеграції та глобалізації в аспекті перспектив розвитку вітчизняної системи державного управління.

Запропоноване інформаційно-довідкове видання буде корисним слухачам, що вивчають навчальні курси з європейської інтеграції, а також може використовуватися у процесі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування, при оновленні й удосконаленні інформаційної бази щодо інтеграційних процесів, для забезпечення інформаційних потреб державних органів, які безпосередньо беруть участь в реалізації євроінтеграційного курсу держави.

ISBN 978-966-2254-54-9

© В.Д.Бондаренко, Д.В.Вітер, Л.І.Загайнова, О.М.Руденко, С.В.Штурхецький, 2013

© Національна академія державного управління при Президентові України, 2013

© Національний університет «Острозька академія»,
Інститут глобальних стратегій управління, 2013

ЧОМУ УКРАЇНА НЕ ЄВРОПА?

(замість передмови)

При бажанні можна знайти численні відмінності між жителями Євросоюзу та України, які стосуються різних сфер — економіки, політики, ставлення до прав людини, культури тощо. Однак є одна принципова ідеологічна річ, про яку ми «скромно» мовчимо. Це — ставлення до комуністичної ідеології та комуністичного минулого. Якщо в Євросоюзі комунізм трактується так само, як нацизм, то у нас це дві великі різниці. І якщо для більшості наших людей нацизм зло, то комунізм ледь чи не добро.

Щоправда, на зорі незалежності робилися спроби (хай і слабкі) відгородитися від комуністичного минулого. За президенства Леоніда Кравчука була заборонена компартія, пробували ліквідувати символи тоталітаризму. Однак скоро все почало повертатися на круги своя. Тепер ми дожилися до того, що деякі наші високопосадовці відверто демонструють своє залюбування «славним радянським минулим» (особливо під час «дня перемоги»). Окрім того, маємо дефіляди з червоними прапорами і навіть портретами Сталіна на вулицях українських міст, відновлення й спорудження пам'ятників не лише «дідусі Леніну», а й кривавому тирану Йосифу Джугашвілі. І не тільки це...

У Євросоюзі такого й близько немає. Зате є інше.

Зовсім недавно довелося мені формально й неформально поспілкуватися з працівниками Інституту національної пам'яті в Польщі. Це солідна й впливова структура, підпорядкована сейму, який за досить складною процедурою обирає її керівника. Інститут за нашими мірками має просто фантастичний бюджет — десь близько півмільярда гривень на рік. Працює в ньому до двох тисяч осіб. У розпорядженні Інституту численні архіви, в т.ч. спецслужб.

Завдання цієї установи — викриття злочинів комуністичного режиму. Інститут видає численну літературу, зокрема й українською мовою, організовує виставки. Тобто займається реальною просвітницькою роботою. Але не тільки.

Ще одне завдання Інституту — люстрація. Інститут «тестує» польських політиків, з'ясовує, чи співпрацювали вони з комуніс-

тичними спецслужбами. З приводу цього спалахували скандали. Наприклад, з батьком «Солідарності» Лехом Валенсою. Зрозуміло, такі речі не дуже приємні. Але відречення від тоталітарного минулого — справа не проста.

У нас, звісно, зовсім інакше. За часів президенства Віктора Ющенка теж створили в Україні Інститут національної пам'яті, були зроблені кроки (правда, не дуже послідовні) на шляху декомунізації, робилися спроби засудити злочини тоталітаризму. Принаймні голосно заговорили про один із них — Голодомор.

Тепер же український Інститут національної пам'яті очолює комуніст.

Як то кажуть — без коментарів.

Під час спілкування з польськими колегами мова зайшла про наочну політику пам'яті. «Пейзажі пам'яті» в Україні та Польщі суттєво різняться між собою. В Україні містах, містечках і навіть селах зустрічаються численні монументи «Великій Вітчизняній». При чому вони не відзначаються вибагливою естетикою. Частина з них навіть не скульптури, а поставлені на постаменти танки, гармати, літаки... До подій Другої світової війни вони мають дуже опосередковане значення. Абсолютна більшість з них виникли в період застою і так або інакше відображали дух брежньєвщини — з її казенністю, байдужістю, фальшем, а то й цинізмом.

Наприклад, мені добре пам'ятається, як споруджували в Луцьку меморіал слави. Це була друга половина 70-х років минулого століття. Споруджували на місці старого кладовища, яке, зрозуміло, під час Другої світової «не воювало». Зате знаходилося у стратегічно важливому місці. Поряд — будинок політосвіти, КГБ, педінститут. Та й до обкому партії рукою подати. А те, що тут лежать кістки померлих — то ж дрібниці. Їх по-варварському витоптали. І спорудили черговий шедевр монументального соцреалізму.

У Польщі зовсім інакше. Ви тут не знайдете помпезних пам'ятників «радянським визволителям». Більшість поляків не вважає прихід червоних, які вибили коричневих із їхньої землі, визволенням — радше зміною одного окупанта іншим. В Україні ж такий підхід вважається, здебільшого, як щось дуже крамольне. Хоча під час Другої світової Польща й Україна знаходилися в приблизно однаковому становищі.

Зате у Польщі майже біля кожного костюлу ви знайдете скромний пам'ятник-хрест воїнам Армії Крайової (структурі, подібній

до УПА). А тепер уявіть собі пам'ятник-хрест воякам УПА біля якогось православного храму «найканоніческого» патріархату в Україні. Фантазмагорія — чи не так? Хоча чимало православних священиків у Західній Україні співпрацювало з упівцями. Яскравий приклад — святий Російської православної церкви Амфілохій (Головатюк), який шанується в Почаївській лаврі нарівні з Іовом Почаївським. Проте в житті Амфілохія, яким направо й наліво торгують у зазначеній обителі, про це навіть не згадують. Як і про те, що чимало членів родини Амфілохія були в УПА й зазнали жорстоких репресій з боку «гуманної» радянської влади.

Для поляків воїни Армії Крайової — це справжні борці за свободу Польщі. Про ставлення в нашому суспільстві до УПА — краще помовчати. Якраз у цьому питанні маємо виражений комплекс малоросійства й радянськості.

Так, у Польщі є не лише пам'ятники воїнам Армії Крайової. Наприклад, у Замості мені довелося побачити ошатно прикрашений хрест. Підійшовши до нього, я довідався, що це пам'ятник Батальйонам хлопським — підпільній структурі прокомуністичного характеру, яка воювала під час Другої світової війни. Існують у Польщі пам'ятники й радянським воїнам. Але це на могилах, де є їхні поховання. Одне з таких поховань я бачив біля містечка Пултуск, що біля Варшави. Ректор місцевої Академії гуманістичної імені Александра Гейштора розповідав, що кожного року студенти його вишу опоряджують ці могили, де, до речі, чимало поховано українців. Ось і подумалось мені: а чому б добре вгодованим і грошовитим українським політикам, які чіпляють на лацкани своїх дорогих піджаків георгіївські стрічки й палко клянуться в любові до ветеранів «Великої Вітчизняної», не поїхати в той самий Пултуск або в інші місця в країнах Європи, де поховані радянські воїни, і не впорядкувати їхні могили? Або хоча б впорядкувати такі ж могили на теренах України. Правда, замість такої чорнової роботи краще політику-ветеранофілу продефілювати з георгіївською стрічкою або повісити біг-борд зі своєю фізією, вітаючи зі святом «великої перемоги».

На жаль, пам'ять про велику трагедію Другої світової війни у нас активно використовується в політичних спекуляціях. Цього немає ні в Польщі, ні в інших країнах Євросоюзу. Зрештою, спекуляція на цій пам'яті — один із найбільших симптомів закоріненості комуністичної ідеології в нашому суспільстві.

Після розпаду СРСР економічний, військовий, науковий потенціал України був не менший, ніж на той час деяких нинішніх країн Євросоюзу. Але для цієї спільноти країн важлива не лише економіка чи питання оборони. Туди приймаються держави, населення яких у основній масі сповідує принципи демократії, а не тоталітаризму (в якій би це не було формі — комунізму, нацизму чи релігійного фундаменталізму). Україна, схоже, до таких держав не належить.

До речі, зовсім нещодавно «Укрінформ» оприлюднив цікаву інформацію: на вулицях Леніна в українських містах і селах розташовано 1906 органів місцевого самоврядування. Тобто українська влада, здебільшого, й далі продовжує жити «з Леніним у серці». То навіщо такій владі Євросоюз?..

ВСТУП

Інтеграція в європейський політичний, економічний, правовий та гуманітарний простір є орієнтиром проведення системних реформ для модернізації держави. Послідовне та ефективне використання механізмів співробітництва з ЄС має стати базисом сталого розвитку нашої держави, основою стратегії реформування всіх сфер суспільного життя.

Сучасний вимір європеїзації державного управління в Україні сутнісно відповідає тим вимогам, які визначені європейськими наднаціональними структурами. Європеїзація передусім означає запозичення досвіду та запровадження кращої управлінської практики органів ЄС або інших держав-членів у національній системі державного управління. Відтак актуальними виявляються наукові дослідження Європейської інтеграції та європейського досвіду державного управління в контексті державотворчих, євроінтеграційних, глобалізаційних та інших процесів світових суспільних трансформацій.

Критичне осмислення досвіду європейських країн з урахуванням як новітніх знань про суспільно-політичну природу, праву та інституційну системи ЄС, демократичні ідеї та традиції, що ґрунтуються на гуманістичних західноєвропейських постулатах і культурі, які приводять до трансформації суспільної свідомості, стереотипів мислення, так і національної специфіки в Україні сприятиме створенню сучасної, високоефективної системи державного управління. Саме тому актуальною є потреба в узагальненні можливості використання в Україні найкращих результатів, які були отримані теорією і перевірені практикою в процесі визначення змісту й методів діяльності держави в Європі та її оптимальної форми в різних країнах. Залучення європейського практичного досвіду вдосконалення управлінської діяльності дозволить забезпечити трансформацію вітчизняної системи державного управління в євроінтеграційному напрямі.

Запропоноване видання буде корисним не лише слухачам, що вивчають навчальні курси з європейської інтеграції, а також і в

процесі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування. Воно може бути використане при оновленні й удосконаленні інформаційної бази щодо інтеграційних процесів, а також для забезпечення інформаційних потреб державних органів, які безпосередньо беруть участь у реалізації євроінтеграційного курсу держави.

ЗМІСТ

ЧОМУ УКРАЇНА НЕ ЄВРОПА?	3
ВСТУП	7
1. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ, ПОТЕНЦІАЛ	9
2. ОСНОВНІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	17
3. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПОЛІТИЧНА ВЛАДА В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК	25
4. ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ТА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	31
5. МОНІТОРИНГ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І РОЗРОБОК ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ГАЛУЗІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	40
6. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ВРЯДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ)	48
7. МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КРАЇНАХ ЄС ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	58

Наукове видання

**ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ :
СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ І РОЗРОБКИ**

**Серія «Громадянське суспільство»
засновано Інститутом глобальних стратегій управління
Національного університету «Острозька академія» у 2012 році. Випуск 4.**

Головний редактор *Ігор Пасічник*

Технічний редактор *Роман Свинарчук*

Комп'ютерна верстка *Наталії Крушинської*

Художнє оформлення обкладинки *Катерини Олексійчук*

Літературний редактор *Людмила Алконова*

Формат 42х30 /4.

Папір офсетний. Друк різнографія.

Ум. друк. арк. 2,88. Гарнітура "TextBookC"

Наклад 300 прим.

Видавництво Національного університету "Острозька академія"
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.

Свідоцтво про державну реєстрацію
РВ №1 від 8 серпня 2000 року.